

Matej Bogataj

**Rudi Podržaj: *Simonove priče*.
Ljubljana: Modrijan (Bralec), 2013.**

Podržajev roman je spisan kot duhovni, simbolni pasijon, kjer dvanajst postaj na Simonovi poti spremljamo skozi dvanajst različnih pripovedovalcev, pričevalcev ali skoraj apostolov, ki predajajo veselo sporočilo o korakih na poti proti njegovi individuaciji, čeprav kot pravega mučenca na koncu ugledamo nekoga drugega, nepričakovano, njemu se zgodi še več. Simonov martirij, v katerem je on sam glavni mučitelj, tudi drugih in ne samo sebe, spremljamo skozi oči tistih, ki so priče njegovemu postopnemu zorenju, rahljanju samozadostnega ega in soočanju s sabo – in lastno senco, ki se vleče pravzaprav skozi generacije. Postopoma namreč v ospredje romana sili družinska in družbena patologija, ki sploh omogoči tako destruktivno in obenem globoko obrambno vedenje, kot smo mu priča na začetku romana. Ta zažrta patologija slej ko prej zadene tudi tiste, ki z njo niso razčistili v letih, ko bi morali, temveč so perpetuirali vzorce in jih prenašali na potomce; takrat se vzorci zasukajo in delujejo navznoter, tudi kot avtodestrukcija, vendar sta Simon in njegova duša na dobri poti proti rešitvi, kakor koli že slabo kaže na začetku, je nekakšno sporočilo romana.

Namreč; Simona ugledamo kot izredno manipulantskega in zlobnega pubertetnika; svet je njegovo igrišče, igrice pa pretežno maliciozne. Babico, ki ji prinese sadiko, nategne, da gre za nekakšen avstralski paradižnik, in je ta čisto vesela, da lahko kaj naredi za vnuka, in se je pripravljena zanj tudi zlagati, posoja mu avto, čeprav je mladoleten, in podobno. Drži mu štango – in ga skoraj drži za štango. Najprej se nam zdi epizoda podobna kakšni iz mladinskega romana, težave mladih pri gojenju pohe, potem vidimo, da gre za prvo lekcijo iz vzgoje, babica petnajstletnika pravzaprav zlorablja: na eni strani mu daje lekcije iz osvajanja punc in pumpa njegovo samozavest, čeprav tega ne potrebuje, ker je tam že vse absolviral, po drugi strani pa je njeno ugodje ob poljubljanju in dotikanju vnuka

zelo blizu pedofilnemu. Tudi njen sin, torej oče tamalega, se v nekem trenutku zave, da je zdaj njegova mama pač zaljubljena v Simona – in ne več vanj. Potem gre naprej; konflikt z učiteljico, ki jo Simon sprovcira, da ga udari in potem zaradi mlahavega ravnatelja odleti s šole, kar je bil sploh namen; konflikt z varnostnikom na šoli, ki ga sicer udari, vendar mu Simon in njegovi polno vrnejo, potem ko ga najprej zaplinijo s solzivcem; sošolec, ki je najprej pripravljen lagati in mu za pretep dajati alibi, potem pa ne več; sošolka, ki ve, da je zdaj najšla pravo ljubezen in da je Simon ne bo dal samo dol, kot vse ostale iz razreda, temveč da ima zveza obet trajnosti. Mama, zlata mama, ki se plazi in podkupuje varnostnika in vse ostale in hoče zaščititi fanta, vendar tudi začasno prevzame nadzor in ga pošlje v prekomando na kmete, na svojo nekdanjo domačijo, k staremu atu na Dolenjsko. Da bo delal z zemljo in se malo zamislil; seveda mali takoj podirka s traktorjem, policija za njim in je potem polna skleda laži.

Jasno, Podržaj nam hoče Simona čim bolj priskutiti. Naseliti v lepo telo in obvladane nasmeške, v nekakšno nedvomno čustveno inteligenco, nekoga brez čustev, lupino, ki funkcionira po inerciji in provocira meje, do katerih lahko gre, pa mu jih nihče ne zariše. Da bi lahko potem postopoma začel tajati njegov srčni led; nimam nič proti, če (še) kdo ve, kako stopnjevat priповed, je pa roman mogoče v tem nekoliko manihejski, bipolaren, zaradi načina, na katerega karakterizira, in je nekoliko naiven, tezen. Čeprav je seveda res, da ravno pubertetniki danes držijo družbo pokonci; ne pustijo nikogar do besede, če so za trenutek brez pozornosti starejših bodisi trmoglavijo ali pa se umaknejo v svoje tablice in virtualnost, to je permanentna nevrotičnost, bivanje nekje drugje, samo v trenutku ne, mularija zahteva nemogoče, tisto, česar od staršev – tudi zaradi njihove lastne negotovosti in utrujenosti, ki jo polagajo na oltar zaostrenih delovnih razmer, ki vse bolj zahtevajo celega človeka – ne more dobiti, drugi pa ji tega ne morejo dati, ker ne morejo vzpostaviti avtoritete, in tudi če bi jo, je ne bi prepoznali in bi videli samo nemoč tam, kjer bi morali uzreti nekoga, ki jim končno parira, pa ne z namenom predrkavanja ali tekmovalnosti.

Se zdi, da potem, ko predstavi bralcu Simona skoraj kot utelešenje zla, kot enega tistih psihotikov, ki se vedno zrinesejo v politiko in/ali na vrhove korporacij, bank in kar je tega, Podržaj svojemu junaku nastavi nekaj različno spoliranih in bleščečih ogledal, da bi se lahko samougledal tako, kot ga vidi njegov stvarnik. In za njim bralec.

Tam nekje na polovici romana se začnejo Simonova soočanja s smrtjo in izgubo. Malo pa tudi že manipulirajo z njegovo duhovno rastjo, seveda z najboljšimi nameni in njemu v dobro. Stric, ločenec, ga navleče na pujsa, ki ga potem zakoljejo. Stric, nabrkaljanka vzhodnih religij in ezoteričnih

praks, od tantre do kanalizacije mojstrov, hoče zvabiti Simona v past, iz katere njegov hipertrofirani ego ne bo imel izhoda, zato ga odpelje na *off-road* potepanje po jamah, vendar kljub nedvomnemu terapevtskemu učinku pristane v isti jami in noči, s katero je hotel soočiti nečaka. Stari ata, tak kleni kmet, ki je glava familije, pa naj stane kar hoče, ga postavlja pred dileme, v katerih naj bi izbral tisto, česar mu nočejo naravnost ukazati; vidimo, da ima tudi ta stari nekaj masla na glavi, da je njegov kadrovski menedžment rahlo avtoritaren in da na kmetiji ni govora o kakšni ljubezni ali dopuščanju, to je takšno bolj monotono in monološko početje, ki ga stari drži trdno v rokah – in zraven, kljub visokim zahtevam do drugih, tudi kaj pogoljufa. Predvsem pa ga ves čas skrbi, kaj bojo rekli drugi.

Sosedova punca, ki jo hoče Simon dati dol, zakaj pa ravno nje ne, je v fazi duhovne preobrazbe. Med režijo igre o Ivani Orleanski poskuša z vživetjem podoživeti in občutiti njeno dilemo, da bi laže usmerjala igralko in jo napotila k pravim čustvom in transformaciji, nakar jo ti poskusi, čeprav se sklicuje na Strassberga in metodo, če že ne na Stanislavskega in Sistem, tako zanesejo, no, vznesejo, da ob kapelici doživi metanojo in jo sveti duh povsem (pre)trese, da potem moli in se ob nedeljski oddaji, ko vidi nuno, odloči, da se bo poročila. Z Istim seveda, s katerim je poročena že nuna.

Potem dobi Simona v roke psihologinja, čefurka iz Tuzle, kot se imenuje sama in jo tako imenuje tudi on, ki upraznjuje nekakšno brezinteresno zrenje, kot ga priporoča budizem, življenje gleda kot film in hkrati ugotavlja zavedne in nezavedne želje opazovanih, kakor se kažejo skozi njihovo gestikulacijo. In ima od babice tudi nekaj čarovniškega, smisel za presežno, močno intuicijo, je jungovka in ji je sinhroniciteta, raziskava nevzročnega delovanja realnosti, pravzaprav dokaz za presežno; ona je tista, ki ponudi Simonu možnost za praktično usposabljanje, kakor je mogoče skozi risanje mandal in stik z nezavednim. Tudi sicer s svojo pasivnostjo doseže marsikaj, recimo to, da si med seansami ne sikajo in nočejo nič drug od drugega, ampak napeto molčijo in pogledujejo skozi okno.

Nedvomno se Podržaju pozna, da individuacijo dobro pozna, od znotraj. Pravzaprav ni kakih zdrsov pri opisih stanj, še najbolj se začudimo pogovoru z vestjo v nekakšnem peklu večnosti, ki se dogodi Simonovem očetu, in čeprav tudi tam analogija zdrži – gre namreč za na pretekle napake in zdrse ter na večno vračanje enakega obsojeni um –, je potem ta epizoda razložena kot halucinacija zaradi zastrupitve, s tem pa je njena trdnost, ontološka gotovost pomaknjena na področje fantastike.

Malo nas mogoče zmoti, da je Simon repetent v osnovni šoli, tudi kakšno uporništvu ali kakšna sentimentalna epizoda, ki bi zadevo

presvetlila, umanjka. Razumemo zagatno dejstvo, da ne sme biti premlad, ko se odloča za poklicno usmeritev, pa da mora, da bi videli njegov značaj, ki temelji na volji do moči kot erotiki in manipulaciji s čustvi, biti malo starejši od običajnih devetošolcev. Zaradi mladosti mu potem tudi oprostimo, ko punco, ki se odloči, da bo postala nuna, kar trikrat zapored imenuje sladka tajna, malo nas zmoti tudi dejstvo, da petnajstletni poba navlaži prav vsako deklino, celo v srednjih dvajsetih. Medtem ko o ljubezni do zemlje, Polje, kdo bo tebe ljubil in podobno, so stvari, o katerih ne moremo govoriti, tako nekaj časa ne razumemo Simonove odločitve za kmetijsko, kolikor to ni *Blut und Boden*; enako ne vidimo utemeljenosti očetovega nenadnega kandidovstva. Kot ne poznamo občutka permanentne zavesti o tem, kdo ima večjega, namreč ozemlje, poseset, ki ga problematizirajo nekateri glasovi, in s tem povezanega dejstva, da se imajo nekateri še vedno za bajtarje, drugi pa za gruntarje od nekdanj in za zmeraj, zato slednji ponosno izčrpavajo sredstva in pobirajo subvencije, drugi pa morajo na študij v Ljubljano.

Simonove priče so Podržajev tretji roman in nedvomno je bolj spretno napisan od predhodnih. Že samo stopnjevanje in končni zasuk nosita dovolj dramaturške napetosti, tudi nekateri stavki in situacije na poti ozaveščanja so dovolj spretni in eksistencialno razprti. Včasih zmoti malo shematična karakterizacija oseb, ki pač služijo svoji vnaprej določeni vlogi in jim potem zmanjka živosti in nepredvidljivosti, so pač vojščaki ob križevem potu – ali pa pomočniki. Dejstvo, da edino v Simonovo glavo ne pogledamo zares, ne zmoti, saj se zavedamo, da glasovi, pripovedovalci posameznih poglavij, nujno projicirajo; obrat k očetu in njegovi bedni kondiciji, povzročeni z vzgojo in zamolčevano preteklostjo, z nedeli v preteklosti, ki se vlečejo s kolena na koleno, je zato učinkovit in upravičen, *Simonove priče* pa kljub nekaterim zdrsom pri karakterizaciji čisto solidno čtivo.